

**ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ И КОРИШЋЕЊА
СПОРЕДНИХ ШУМСКИХ ПРОИЗВОДА
ЗА 2010. ГОДИНУ**

КОПАОНИК

УВОД

Потреба и обавеза Ј.П. "Национални парк Копаоник" на обезбеђивању опстанка и оптималне бројности биљних и животињских врста у природи је вишеструка и везује се за њихов еколошки, генетички, научно – образовни, туристички и општекултурни значај.

Нужност предузимања заштитних мера је утолико већа уколико је ареал одређених врста ужи, бројност њихових популација јаче смањена и озбиљније погоршани биолошки (еколошки) услови за репродукцију и одржавање животних функција.

Историја и развој људског друштва представља истовремено и процес перманентног и прогресивног осиромашења природе који се, између осталог, манифестује кроз промену структуре, осиромашење састава и нарушавање стабилности животних заједница, сужавање ареала, смањење бројности и ишчезавање појединих биљних и животињских врста. Са демографском експанзијом, нарастањем обима, врсте и квалитета човекових животних потреба и усавршавањем, средстава: метода коришћења природе његов интезитет и ефекти су све израженији и очигледнији.

Еколошки значај биљних и животињских врста директно произилазе из давно подређене условљености и међузависности живих бића организованих у животне заједнице и станишта или биотопе. Примарно становиште екологије је да се стање динамичке равнотеже као нормални и стабилни облик функционисања и живота екосистема може битно нарушити или чак угрозити квалитативним или квантитативним променама еколошких фактора и чинилаца или само појединачних њихових елемената или обележја.

Стога заштита биљних и животињских врста добија изузетан значај са становишта очувања генофонда јер врсте које нестану више се не обнављају. Из тих разлога генетски материјал који је садржан у врстама чији је ареал веома сужен, или у врстама које се налазе на ивици опстанка има непроцењиву вредност као основ за даље репродуковање и проширење тих врста, како у оквиру постојећих ареала – тако и изван њих.

МЕРЕ ЗАШТИТЕ И УСЛОВИ САКУПЉАЊА

Последњих година јако је изражена потреба сакупљања, прераде, промета и извоза биљних и животињских врста у које спадају на првом месту лековито биље, печурке, шумски плодови као и животињске врсте које су истовремено природни ресурси имају велики значај и употребну вредност у медицини која је све више присутна у свакодневном животу.

Због евидентног драстичног смањења количина откупљених печурака, лековитог биља, пужева, пијавица и осталих шумских плодова у појединим нашим крајевима мора се приступити озбиљније том проблему и да се донесе низ мера ради заштите.

Nacionalni park Kopaonik ima tri stepena zaštite. Први степен заштите обухвата површину од 1400ха односно 11.8% од укупне територије где је свако сакупљање споредних шумских производа забрањено, те ће се

популације тих врста несметано развијати и ширити на остало подручје Националног парка.

У другом и трећем степену заштите дозвољено је сакупљање споредних шумских производа уз поштовање свих мера и прописа које доноси Ј.П. "Национални парк копаоник".

Сакупљање заштићених врста ради коришћења и промета може се вршити у количини која је одобрена и на начин којим се обезбеђује очување њихових популација, структуре и стабилности животних заједница на подручју сакупљања.

- **Сакупљање заштићених врста биљака и гљива а у зависности од тога који се њихови делови односно развојни облици користе врши се тако да се:**

1. Не употребљавају механичка средства која оштећују или уништавају вегетативне органе (гребени и бералке код брања боровница).

2. Не врши сакупљање пре цветања, односно плодоношења.

3. Подземни органи (корен) не чупају или оштећују.

4. На подручју сакупљања не сме се сакупити сва нађена количина.

- **Забрањено је сакупљање и стављање у промет јединки заштићених врста животиња из фамилије:**

1. Пужева чија је ширина кућице мања од 3цм.

2. Жаба чија је тежина мања од 50гр. и већа од 120гр. односно дужина тела мања од 9цм. и већа од 15цм.

Заштићене врсте из фамилије пужева могу се сакупљати само у периоду од 1. јуна до 1. октобра, а из фамилије жаба од 1. јуна до 1. септембра.

Сакупљање заштићених врста гљива врши се тако да се сакупљају само плодносна тела (увртањем) и у амбалажу која омогућава вентилацију ради расејавања спора.

- **Забрањено је сакупљати, користити или ставити у промет:**

1. Мицелиј гљива.

2. Јединке врста вргања, буковаче, млечнице оловасте јајаче ако је пречник шешира испод 4 цм.

3. Јединке врста лисичарке, шампињона и мрке трубаче ако је пречник шешира испод 2 цм.

4. Старе и болесне примерке.

Забрањено је при сакупљању гљива сећи ножем, користити грабуље и сличне алакте и сакупљати их у близини прометних саобраћајница и на депонијама отпадних материјала.

При сакупљању лишајева забрањено је оштетити стабла са кога се сакупљање врши.

ОРГАНИЗАЦИЈА И ПЛАНИРАНИ ОБИМ КОРИШЋЕЊА СПОРЕДНИХ ШУМСКИХ ПРОИЗВОДА

Пошто је процењено да у 2009. години није било интензивног сакупљања гљива због слабог плодношења, а остале биљне врсте се сакупљале у складу са планом, популације истих неће бити угрожене ако се сакупљају у 2010. години. Количине дозвољеног сакупљања су одређене на основу дугогодишњег мониторинга и процена, а биће приказане табеларно.

Cantharellus cibarius

Macrolepiota procera

Vaccinium myrthyllus

ТАБЕЛА 1: Приказ дозвољене количине споредних шумски производа за сакупљање у 2009. години

Редни бр.	В Р С Т А		Количина у кг.
1	Боровница (<i>Vaccinium myrthyllus</i>)		50.000
2	Клека (<i>Juniperus communis</i>)		10.000
3	Малина (<i>Rubus ideus</i>)		2.500
4	Купина (<i>Rubus hirtus</i>)		2.500
5	Шипак (<i>Rosa canina</i>)		3.000
6	Кантарион (<i>Hypericum perforatum</i>)		3.000
7	Мајкина душица (<i>Thymus sp.</i>)		1.000
8	Хајдучка трава (<i>Achilea millefolium</i>)		1.000
9	Podbel(<i>Taraxacum ophicinalis</i>)		3.500
10	Virak (<i>Alchemilla acutiloba</i>)		3.500
11	Г љ и в е	Vrgaw (<i>Boletus sp.</i>)	30.000
		Lisicarka (<i>Cantharellus cibarius</i>)	10.000

Јавно предузеће "Национални парк Копаоник" за откуп споредних шумских производа мора да обезбеди следеће услове:

- све законске предпоставке
- одговарајуће сагласности
- материјално – техничка средства
- одговарајућа запосленост радника

Откуп споредних шумских производа ће се организовати на следећим пунктовима:

- -Туристички центар
- -Гвоздац
- -Водовод
- -Јарам
- -Циганска река
- -Викенд насеље изнад Чајетинске чесме.

Организација откупа споредних шумских производа у сопственој режији омогућила би успешније спровођење свих мера сакупљања и ефикаснију заштиту.

Уколико се откуп и промет не буду могли организовати у сопственој Режији првенствено због материјалних средстава или кадровског потенцијала ти послови ће се уступити заинтересованим фирмама на основу уговора о пословно техничкој сарадњи.

Контролу бербе и промета обављаће Надзорна служба Националног парка.

Издаваће се дневне или сезонске дозволе са штампаним упутствима за сакупљање.

PREDSEDNIK UPRAVNOG ODBORA
